

STUDII ȘI COMENTARII

CZU 342.56:343.3/.7

DOI 10.5281/zenodo.6641494

CONTROLUL DE CONSTITUȚIONALITATE A NORMELOR PENALE INCRIMINATORII ȘI EFECTELE ASUPRA ÎNCADRĂRII JURIDICE A INFRAȚIUNILOR

Radion COJOCARU,
doctor în drept, profesor universitar

În prezentul studiu sunt abordate efectele pe care le comportă jurisprudența Curții Constituționale în materia dreptului penal substanțial asupra încadrării juridice a infracțiunilor. Autorul a încercat să fundamenteze unele reguli de interpretare a textelor normelor incriminatorii sau a părților acestor texte declarate neconstituționale datorită necorespunderii lor cu cerințele prescripse de ordinea constituțională. În primul rând, acest studiu este adresat studenților facultăților de drept, care în contextul învățării elementelor de drept penal își exprimă interesul cunoașterii și aplicării practice a unor reguli de încadrare juridică care derivă din controlul de constituționalitate a normelor de referință. Totodată, acest articol reprezintă una dintre modestele finalități ale autorului realizate în cadrul programului de stat: 20.80009.1606.05 „Calitatea actului de justiție și respectarea drepturilor persoanei în Republica Moldova: cercetări interdisciplinare în contextul implementării acordului de asociere Republica Moldova - Uniunea Europeană”. Cu speranța că această abordare își va găsi o aplicativitate în studiul Părții speciale a Codului penal, așteptăm observațiile și sugestiile cititorului, fiind conștienți că încercarea noastră de a oferi anumite soluții în domeniu este un demers perfectibil.

Cuvinte cheie: infracțiune, încadrare juridică, normă penală, control de constituționalitate, semn estimativ etc.

CONSTITUTIONAL CONTROL OF INCRIMINATING CRIMINAL NORMS AND EFFECTS ON THE LEGAL CLASSIFICATION OF CRIMES

Radion COJOCARU,
PhD, University Professor

This study addresses the effects of the jurisprudence of the Constitutional Court on substantive criminal law on the legal classification of crimes. The author tried to substantiate some rules of interpretation of the texts of the incriminating norms or of the parts of these texts declared unconstitutional due to their non-compliance with the requirements prescribed by the constitutional order. First of all, this study is addressed to law students, who in the context of learning the elements of criminal law express their interest in cognition and practical application of some rules of legal

framework that derive from the constitutionality control of the reference norms. At the same time, this article is one of the modest goals of the author within the framework of the state program: 20.80009.1606.05 "The Quality of Justice and Respect for Human Rights in the Republic of Moldova: Interdisciplinary Research in the Context of the Implementation of the Association Agreement Republic of Moldova - European Union". With the hope that this approach will find its applicability in the study of the Special Part of the Criminal Code, we await the observations and suggestions of the reader, being aware that our attempt to offer certain solutions in the field is a perfect approach.

Keywords: criminal offence, legal framework, penal norm, constitutional review, estimative sign, etc.

Recenzent: Igor DOLEA, doctor habilitat în drept, profesor universitar

Introducere. Printre procesele care marchează etapa actuala de evoluție a dreptului penal autohton se înscrie controlul constituționalității normelor penale. Este un proces firesc și absolut necesar pentru o democrație autentică, deziderat spre care tind de ani buni Republica Moldova. Controlul constituțional realizat de către Curtea Constituțională reprezintă o garanție fundamentală a supremației Constituției și prin aceasta a principiului legalității incriminării în materie de drept penal. Actualitatea problematicii rezidă în ideea că legislația penală națională conține numeroase reglementări și modele incriminatorii care ridică problema respectării standardelor constituționale de calitate. În limitele acestui studiu nu avem pretenția de a examina detaliat acest cadru „bolnăvicios” al reglementărilor juridico-penale. În perspectivă, întru dozarea principiului securității juridice și protejarea persoanelor de eventualele arbitrării din partea justițiarilor, cu siguranță că se impune un studiu exegetic serios al acestei problematici. În posibilitatea dezvoltării unui asemenea demers științific, cercetătorul va pleca de la premisa că cunoașterea acestui domeniu de referință este în mod indispensabil condiționată de abordarea factorilor istorico-politici sau de altă natură, care stau și care continuă să stea la baza genezei acestor norme penale sensibile în raport cu prin-

cipiul legalității și cu principiul securității juridice în materie penală.

Limitele de studiu ale acestui articol se referă strict la abordarea efectelor pe care le comportă controlul constituționalității normelor penale speciale pentru încadrarea juridică a infracțiunilor. Anume procesul încadrării juridice permite plasarea în tiparul legii penale a faptei prejudiciabile săvârșite și prin aceasta identificarea temeiului juridic al răspunderii penale. Mai mult decât atât, însuși legiuitorul la art. 113 C.pen. instituie condiția ca încadrarea juridică sau calificarea infracțiunii să se bazeze pe „...determinarea și constatarea juridică a *corespunderii exacte* între semnele faptei prejudiciabile săvârșite și semnele componenței infracțiunii, prevăzute de norma penală” [sb.ns.]. Această condiție, adânc inspirată de principiul legalității incriminării, se bazează pe o cunoaștere temeinică a elementelor de drept penal, inclusiv a problematicii ce se dorește a fi pusă în atenția cititorului prin prezenta abordare.

Opinii și discuții. În conformitate cu art. 134 alin. (1) din Constituție, „Curtea Constituțională este unica autoritate de jurisdicție constituțională în Republica Moldova” [2]. De asemenea, în acord cu art. 135 alin. (1) lit. a), Curtea Constituțională „...exercită, la sesizare, controlul constituționalității legilor și hotărârilor Parlamentului, a

decretelor Președintelui Republicii Moldova, a hotărârilor și ordonanțelor Guvernului, precum și a tratatelor internaționale la care Republica Moldova este parte”[2].

În activitatea sa jurisdicțională Curtea Constituțională a examinat mai multe sesizări prin care au fost invocate excepțiile de neconstituționalitate față de unele norme incriminatorii prevăzute în Partea specială a Codului penal, care în viziunea autorilor sesizărilor reclamă controlul constituționalității. Prin majoritatea cererilor de neconstituționalitate depuse în privința normelor juridico-penale se invocă neconformarea lor cu exigențele de calitate care rezultă din prevederile constituționale, precum: art. 1 alin.(3) [preeminența dreptului], art. 22 [neretroactivitatea legii], art. 23 [calitatea legilor] și art. 54 [restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți] din Constituție, articol ce poate fi invocat prin referirea la dreptul constituțional care a fost efectiv încălcat.

La examinarea excepțiilor de neconstituționalitate, Curtea Constituțională lua una dintre următoarele hotărâri:

→ *admiterea totală sau parțială a excepției de neconstituționalitate;*

→ *neadmiterea excepției de neconstituționalitate.*

Admiterea totală sau parțială a excepției de neconstituționalitate.

Invocarea neconformării normelor penale cu prevederile constituționale susmenționate poate fi totală sau parțială. De exemplu, într-o speță: „Curtea a observat că în cazul sesizărilor nr. 208g/2020 și nr. 44g/2021, deși s-a ridicat excepția de neconstituționalitate a articolului 287 alin. (1) din Codul penal în întregime, autorii sesizărilor au criticat, din perspectiva exigențelor de calitate a legii penale, doar textele „acțiunile intenționate care încalcă grosolan ordinea publică” și „precum și acțiunile care, prin conținutul lor, se deosebesc printr-un cinism sau obrăznicie

deosebită” din același articol. Cu privire la celelalte dispoziții ale articolului 287 alin. (1) din Codul penal, criticile autorilor se referă la aspecte care țin de interpretarea legii penale și de calificarea în practică a infracțiunilor, competență care nu aparține Curții Constituționale” [4].

Ținem însă să menționăm că, în cazul normelor incriminatorii, norme prin care sunt definite și descrise componentele concrete de infracțiune în Partea specială a C.pen., sesizările privind controlul neconstituționalității sunt, de regulă, admise de către Curtea Constituțională în legătură cu textele din legea penală care conțin semne „definitorii” sau „estimative” ale componentelor de infracțiune.

Însăși doctrina de specialitate definește evaziv aceste semne ale componentei de infracțiune, fapt ce face și mai dificilă înțelegerea și interpretarea practică a acestora. De pildă, distinsul autor V. Kudreavțev a desemnat semnele estimative sau de evaluare ca fiind „acele situații juridice la baza constatării cărora stă conștiința juristului ce aplică legea penală, prin luarea în considerație a prevederilor Codului penal și a împrejurărilor de fapt ce caracterizează cauza penală concretă” [5, p. 134]. Într-o altă viziune conceptul de „semn estimativ” presupune descrierea unor fenomene și procese ale realității juridice prin criterii generale; în activitatea practică aceste semne se stabilesc prin interpretarea normei juridice sau în baza unor clarificări și explicații făcute de instanțe superioare, precum și prin noțiuni reglementate de acte subordonate legii [6, p. 234]. Într-o ultimă abordare pe care ținem să o specificăm, se susține că „semnele definitorii cu caracter penal sunt semnele care se conțin în normele penale și care sunt concretizate de către organul aplicativ prin evaluarea factorilor care determină aplicarea legii penale” [7].

Fără a avea pretenția de a face abordări conceptuale de anvergură, abordări

realizate într-un studiu anterior [12, 310-321]’, constatăm că particularitatea acestor semne estimative rezidă în ideea că la tălmăcirea lor interpretul legii penale, mai ales cel oficial, urmează să le evalueze *quaestio facti* în funcție de împrejurările și circumstanțele de comitere a faptei. Este de menționat că în Codul penal al Republicii Moldova, la descrierea infracțiunilor în normele de incriminare, sunt utilizate destul de frecvent aceste semne. Inclusiv sunt utilizate semne estimative pentru care legiuitorul nu prevede criterii definitorii susceptibile de a defini „câmpul infracțional” al conduitei prejudiciabile. De exemplu: „*alte fapte inumane cu caracter similar ce cauzează cu intenție suferințe fizice sau psihice grave*” – art. 135¹ alin. (1) lit. i); *alte urmări grave* – art.171 alin.(3) lit.f), art.172 alin.(2) lit. e), art. 263 alin. (2) lit. b), art. 217 alin. (2) lit. b); art. 280 alin. (2) lit. b), art.307 alin.(2) lit.c) C.pen.; *obraznicie sau cinism excepțional* – art.287 alin. (1) C.pen.) etc. Controlul de constituționalitate a textelor de lege din normele incriminatorii, formulate prin exprimări estimative de genul celor sus-menționate, se pretinde a fi justificat de către autorii sesizărilor, întrucât folosirea lor la descrierea semnelor constitutive creează premise și condiții serioase de încălcare a principiului legalității incriminării.

În situația admiterii totale sau admiterii parțiale a excepțiilor de neconstituționalitate, textele de lege ce fac obiectul sesizării sau, de regulă, anumite părți ale acestora sunt declarate total sau parțial neconstituționale. De exemplu, prin Hotărârea privind controlul constituționalității din 17.10.2019 a unor prevederi din articolele 189 alin. (3) lit. f), 307 alin. (2) lit. c), 327 alin. (2) lit. c), 329 alin. (1) și alin. (2) lit.b) și din articolul 335 alin. (11) din C.pen. au fost declarate neconstituționale următoarele părți ale normelor incriminatorii în privința cărora au fost pronunțate

excepțiile de neconstituționalitate: textul „soldate cu alte urmări grave” din articolul 189 alin. (3) lit. f) din C.pen.; textul „soldată cu urmări grave” din articolele 307 alin. (2) lit. c) și 327 alin. (2) lit. c) din C.pen.; textul „intereselor publice sau” din articolul 329 alin. (1) din C. pen.; textul „alte urmări grave” din articolul 329 alin. (2) lit. b) din C.pen.; textul „acțiunile prevăzute la alin. (1), soldate cu urmări grave” din articolul 335 alin. (1) din C.pen. [8]. De exemplu, în cazul semnului estimativ al art. 329 alin. (1) C.pen. formulat prin textul „intereselor publice sau”, Curtea Constituțională pe bună dreptate a concluzionat că acesta: „...complică descrierea infracțiunii de neglijență în serviciu, fiind o sursă de incertitudine juridică [...]. Noțiunea de „interes public” este abstractă și nu asigură identificarea entității căreia îi sunt cauzate daunele, adică victima infracțiunii. Prin urmare, textul „intereselor publice sau” din articolul 329 alin. (1) din Codul penal nu îndeplinește standardul calității legii penale, fiind contrar articolelor 1 alin. (3) și 22, coroborate cu articolul 23 alin. (2) din Constituție” [8].

Admiterea totală sau parțială a cererilor privind excepția de neconstituționalitate a textelor normelor incriminatorii, care nu întrunesc cerințele de calitate a legii penale, are ca efect neconstituționalitatea semnului (semnelor) obiectiv sau subiectiv al componenței de infracțiune descris în respectiva parte a normei. Aceste semne constitutive, ca și partea normei, devin nule și nu mai pot întemeia din punct de vedere juridic calificarea unei fapte prejudiciabile ca infracțiune. Prin urmare, în absența unui semn constitutiv obligatoriu lipsește componența de infracțiune și prin aceasta temeiul juridic al răspunderii penale prevăzut la art. 51 alin. (1) C.pen. De exemplu, declararea neconstituționalității normei din art. 329 alin. (2) lit. b) din C.pen., la care este descrisă agravanta „alte urmări grave” [8], face ca acest semn calificativ cu caracter

agravant să fie inaplicabil și inoperabil la calificarea infracțiunilor. Astfel, în ipoteza survenirii unor daune mai grave decât cele prevăzute în cadrul componentei de bază sau tip a neglijenței de serviciu (de exemplu, survenirea unei daune patrimoniale în proporții deosebit de mari), cu excepția decesului victimei [art. 329 alin. (2) lit. a) C.pen.], fapta va fi calificată în baza normei de la art. 329 alin. (1) C.pen. al Republicii Moldova.

Această soluție aplicativă derivă din prevederile art. 140 din Constituția R. Moldova: „Legile și alte acte normative sau unele părți ale acestora devin nule, din momentul adoptării hotărârii corespunzătoare a Curții Constituționale” [2]. În acest sens, Curtea a statuat: „[...] respectarea hotărârilor Curții Constituționale este o condiție necesară și esențială pentru buna funcționare a autorităților publice ale statului și pentru afirmarea statului de drept [...]. Decizia de constatare a neconstituționalității face parte din ordinea juridică normativă, prin efectul acesteia prevederea neconstituțională încetându-și existența pentru viitor” [9]. Mai mult decât atât, Curtea a reținut: „[...] conținutul normelor constituționale este cel definit implicit în jurisprudența instanței de jurisdicție constituțională, care are un caracter regulator și constituie izvor de drept prin efectele sale. Interpretarea dată dispozițiilor constituționale comportă caracter oficial și obligatoriu pentru toți subiecții raporturilor juridice. Hotărârea prin care se interpretează un text constituțional are putere de lege și este obligatorie, prin considerentele pe care se sprijină, pentru toate organele constituționale ale Republicii Moldova. Aceasta se aplică direct, fără nici o altă condiție de formă” [9].

Adoptarea unei soluții contrare ar fi în dezacord cu principiul loialității constituționale, care implică, în mod necesar, ca toate actele normative subordonate să nu fie în contradicție cu prevederile Consti-

tuției. După cum afirmă, pe drept cuvânt, prof. I. Dolea: „Hotărârea Curții urmează să fie aplicată în cadrul tuturor raporturilor juridice care nu s-au stins încă la data pronunțării hotărârii, respectiv, tuturor situațiilor cărora li se aplică în continuare dispozițiile legale declarate neconstituționale, precum și pe calea revizuirii. În acest caz, *norma juridică este nulă de drept și, în final, în lipsa intervenției legiuitorului originar sau delegat, își încetează efectele*” (sb. ns.) [10, p. 130].

O problemă distinctă, care pe viitor va forma o preocupare aparte a autorului, o constituie retroactivitatea Hotărârilor Curții Constituționale pronunțate în materia dreptului penal. În acest sens, plecând de la prevederile art. 140 al Constituției R. Moldova menționate *supra*, Curtea Constituțională a statuat: „§41. [...] textul „din momentul adoptării hotărârii” din norma constituțională citată se referă la efectul *ex nunc* al hotărârilor Curții Constituționale, fapt care presupune că acestea produc efecte pentru viitor” [17]. Referitor la efectul *ex tunc*, Curtea Constituțională a recunoscut efectul retroactiv al hotărârilor sale pronunțate în materia controlului constituționalității normelor penale de drept substanțial, la care după cum este și firesc se referă și normele incriminatorii. Astfel, s-a statuat: „§68. În cazul declarării neconstituționalității unor norme de drept penal substanțial, este firesc ca față de acestea să se aplice regula efectului retroactiv al normei penale mai favorabile, garantate de art. 22 din Constituție” [17].

O altă problemă de referință o constituie impactul pe care îl produce admiterea excepțiilor de neconstituționalitate asupra limitelor incriminatorii ale normei penale supuse controlului constituțional. Sub acest aspect, studiul jurisprudenței constituționale evidențiază două efecte de moment:

- restrângerea „câmpului infracțional” al normei penale;

- păstrarea „câmpului infracțional” al normei penale.

În primul caz, admiterea sesizării are un impact diminutiv asupra conduitei criminale și are loc atunci când declararea neconstituțională a unei părți a normei atrage după sine neconstituționalitatea unui sau a mai multor semne prin care este descrisă o anumită modalitate normativă de comitere infracțiunii. Astfel, într-o speță Curtea a conchis: „[...] noțiunea de „cinism” din articolul 287 alin. (1) din Codul penal este formulată de o manieră imprecisă și neclară, fapt care le conferă autorităților ce o aplică o marjă discreționară excesivă. Prin urmare, Curtea reține că această prevedere legală (textul „cinism sau”) nu îndeplinește standardul calității legii penale, fiind contrară art. 1 alin. (3) și 22, coroborate cu art. 23 din Constituție. Concluzia Curții este consolidată și de existența altor dispoziții legale care asigură ordinea, liniștea și respectarea normelor de conviețuire socială, e.g. huliganism nu prea grav [articolul 354 din Codul contravențional], consumul de băuturi alcoolice în locuri publice și apariția în astfel de locuri în stare de ebrietate produsă de alcool [articolul 355 din Codul contravențional], tulburare a liniștii [articolul 357 din Codul contravențional] etc.” [4]. Prin urmare, declararea de către Curtea Constituțională a textului „cinism sau” ca fiind o expresie ce nu îndeplinește standardul de calitate a legii penale are un efect direct asupra ariei de aplicare a art. 287 C.pen. în sensul restrângerii acesteia. Prin urmare, dacă până la pronunțarea respectivei hotărâri infracțiunea prevăzută la art. 287 alin. (1) C.pen. putea îmbrăca forma acțiunilor huliganice manifestate prin *cinism*, după adoptarea respectivei hotărâri această formă a acțiunilor huliganice nu mai poate fi invocată la încadrarea juridică a respectivei conduite criminale. Deși mai rar, admiterea excepțiilor de neconstituționalitate a textelor normative din dispoziții-

le Părții speciale a C.pen. nu de fiecare dată implică o restrângere a câmpului infracțional al faptelor penale. În asemenea cazuri partea textului declarată neconstituțională fie că este irelevantă pentru definirea componentei de infracțiunii, fie că semnul constitutiv consfințit din partea textului declarată neconstituțională se regăsește într-o altă parte a textului care corespunde cerințelor de calitate. De exemplu, prin HCC nr/2019 semnul „...intereselor publice sau...” prevăzut la descrierea infracțiunii de neglijență în serviciu a fost declarat anticonstituțional. În legătură cu acest caz, Curtea menționează că declararea neconstituțională a textului „intereselor publice sau” din articolul 329 alin. (1) din Codul penal nu restrânge câmpul de aplicare al acestui articol. În acest sens, Curtea reține că expresia legală ce se menține [daune în proporții mari drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanelor fizice și juridice] protejează toate eventualele victime ale faptei de neglijență în serviciu, avându-se în vedere că persoanele juridice pot fi de drept public sau de drept privat (a se vedea articolul 173 din Codul civil). Astfel, rezultă în mod rezonabil că eventualele daune materiale cauzate intereselor publice s-ar putea regăsi în categoria daunelor cauzate drepturilor și intereselor ocrotite de lege ale persoanei juridice de drept public” [8].

Este de menționat că admiterea excepțiilor de neconstituționalitate a textelor normative din Partea specială a Codului penal nu poate antrena după sine o extindere a limitelor incriminării. Or, potrivit exigențelor pe care le implică principiului legalității incriminării, *nulum sine lege, nulla poena sine lege*, determinarea unei faptei ca infracțiune penal condamnabilă poate fi făcută doar prin adoptarea unei legi penale. Mai mult decât atât, „...o lege penală nu poate fi aplicată extensiv tot în detrimentul acuzatului...” [13, p. 572], „...termenul de

lege se referă la un text în vigoare în sistemul de drept al unui stat contractant, astfel cum acesta este interpretat de jurisdicțiile competente” [13, p. 576]. În același timp, noțiunea de „drept”, astfel cum este utilizată la art. 7, corespunde celei de „lege” care figurează în alte articole ale Convenției și cuprinde atât dreptul izvorât din lege, cât și din jurisprudență și implică anumite condiții calitative, printre care accesibilitatea și previzibilitatea. Pe de altă parte, o practică de stat care contravine normelor în vigoare ale legii scrise și care goleşte de substanță legislația pe care se presupune că se bazează nu poate fi calificată ca „drept” în sensul art. 7 din CEDO [14].

Neadmiterea excepțiilor de neconstituționalitate.

În cazul neadmiterii excepției de neconstituționalitate, partea textului incriminator ce formează obiectul cererii este declarată ca fiind corespunzătoare standardelor constituționale de calitate a legii penale, adică suficient de clară și accesibilă pentru aplicarea acesteia în strictă consonanță cu principiul legalității incriminării. De exemplu, Curtea Constituțională într-o speță a declarat ca fiind inadmisibilă sesizarea nr. 5g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 327 alin. (2) lit. b¹) din C.pen., care se referă la *abuzul de serviciu săvârșit din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terțe persoane* [15].

Deciziile Curții Constituționale inadmisibilitate a excepțiilor de neconstituționalitate pronunțate în materia dreptului penal pot avea și ele un rol direct sau indirect la interpretarea legii penale. În primul rând, aceste hotărâri au o valoare juridică de lucru interpretat, din care rezultă că semnele componente de infracțiune, descrise prin textele incriminatorii ce au făcut obiectul examinării, corespund cerințelor de calitate prevăzute de Constituție. Cu referință la exemplul oferit mai sus,

interpretul oficial al legii penale (persoana care efectuează urmărirea penală, procurorul și judecătorul) va avea o certitudine juridică în plus că textul de lege, la care este descrisă forma agravantă calificativă a abuzului de putere sau a abuzului de serviciu [art. 327 alin. (2) lit. b¹ C.pen.], corespunde criteriilor de calitate și că este formulat în strictă congruență cu rigorile care rezultă din principiul legalității incriminării.

În cel de al doilea rând, argumentele invocate în hotărârile pronunțate de Curtea Constituțională pot sta la baza identificării soluțiilor de interpretare a legii penale și de încadrare juridică a infracțiunilor, atunci când legea penală nu oferă noțiuni clarificative la descrierea semnelor componente de infracțiune. De exemplu, în DCC/nr 201 „Curtea notează că legea penală nu poate să exceleze în texte explicative [...]. Oricât de clar ar fi redactată o normă juridică, în orice sistem de drept există un element inevitabil de interpretare judiciară, inclusiv într-o normă de drept penal [...]. Astfel, rolul decizional conferit instanțelor de judecată urmărește tocmai înlăturarea dubiilor ce persistă cu ocazia interpretării normelor [...]. Curtea reiterează că practica judiciară poate constitui un reper obiectiv în funcție de care să poată fi apreciat conținutul unei norme penale și care poate contribui la aplicarea previzibilă a acesteia [...]. În acest context, Curtea observă că CSJ a dezvoltat criterii de interpretare a textului contestat „din interes material, în scopul realizării altor interese personale sau în interesul unei terțe persoane” prin HP CSJ nr. 7 din 15 mai 2017 cu privire la aplicarea legislației, referitoare la răspunderea penală pentru abuzul de putere sau abuzul de serviciu, excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu, precum și neglijența în serviciu [...]. Așadar, Curtea Constituțională reține că Curtea Supremă de Justiție a oferit indicii de interpretare a textului contestat, potrivit cărora motivele prevăzute de lit. b 1) din alin. (2)

din articolul 327 din Codul penal sunt speciale și au un efect agravant [...]. Prin urmare, având în vedere evoluția practicii judiciare, în special a instanței judecătorești supreme, Curtea notează că aplicabilitatea prevederilor contestate a devenit suficient de clară și de previzibilă” [15].

În DCC/nr 201 din 2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 248 C.pen. a fost declarată inadmisibilă sesizarea privind excepția de neconstituționalitate a textului „cu folosirea frauduloasă a documentelor” din C.pen. În acest sens, Curtea a invocat faptul că: [...] Plenul CSJ a explicat, în scopul unificării sensului unor termeni utilizați în articolul 248 din Codul penal, la punctul 6 din Hotărârea nr. 5 din 24 decembrie 2010, semnificația unor noțiuni ca „document fals”, „document nul”, „document obținut pe cale ilegală”, „document care conține date neautentice” [...]. Curtea Supremă de Justiție a oferit indicii de interpretare a textului contestat. Așadar, utilizarea unor documente false, nule, obținute pe cale ilegală sau care conțin date neautentice pentru a trece frontiera vamală a Republicii Moldova presupune, prin definiție, o utilizare frauduloasă a acestor documente [16].

Într-adevăr, legea penală nu poate depăși anumite limite rezonabile în explicarea termenilor și expresiilor utilizate la descrierea semnelor componente de infracțiune. Din interpretările Curții Constituționale reiese că atunci când interpretul legii penale întâmpină dificultăți la tălmăcirea acestor semne se poate recurge la interpretări statuate în practica judiciară, mai ales la interpretările consacrate în Hotărârile explica-

tive ale Curții Suprem de Justiție. Se poate astfel observa că prin jurisprudența Curții Constituționale a fost ridicată esențial valoarea interpretărilor făcute de către Plenul CSJ a Republicii Moldova. În acest sens, poate fi invocată și jurisprudența ChEDO care a recunoscut, în cauza Baydar v. Olanda din 24 aprilie 2018, faptul că asigurarea aplicării uniforme și a interpretării corecte a legilor de către instanțele supreme ale unui stat reprezintă un scop legitim compatibil cu Convenția.

Concluzii. Interpretarea legii penale prin prisma jurisprudenței constituționale are o importanță covârșitoare pentru studiul *dogmatic, exegetic și critic* al dreptului penal. Studiul dogmatic permite evaluarea măsurii în care principiile fundamentale ale dreptului penal sunt implementate și aplicate efectiv în legislația penală națională. Prioritar, această latură a studiului se referă la principiul legalității incriminării ca principiu fundamental de care se conduce Curtea constituțională la evaluarea standardelor de calitate ale legii penale. Studiul exegetic permite cunoașterea sensului și câmpului exact de aplicare a normei penale care descrie semnele unei componente concrete de infracțiune. Mai ales acest studiu este deosebit de relevant pentru încadrarea juridică a infracțiunilor prevăzute de normele asupra cărora a fost exercitat controlul de constituționalitate. La rândul său, studiul critic al normelor penale prin prisma jurisprudenței constituționale urmărește identificarea imperfecțiunilor și videlor legislative, întru formularea unor propuneri de *lege-ferenda* în demersul firesc de perfecționare a normelor penale.

---

1. Convenția Europeană a Drepturilor Omului amendată de Protocoalele nr. 11, 14 și 15, completată de Protocolul

adițional și de Protocoalele nr. 4, 6, 7, 12, 13 și 16. https://www.echr.coe.int/documents/convention_ron.pdf;

2. Constituția Republicii Moldova din 29 iulie 1994. Republicat: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.78/140 din 29.03.2016. Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr.1 din 12.08.1994;
3. Codul penal al Republicii Moldova. Publicat în Monitorul Oficial Nr. 72-74 art. 195 din 14-04-2009; https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=125325&lang=ro;
4. Hotărârea Curții Constituționale privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 287 alin. (1) din Codul penal (neclaritatea normelor care incriminează infracțiunea de huliganism) (sesizările nr. 208g/2020, nr. 44g/2021, nr. 49g/2021 și nr. 76g/2021); https://www.const-court.md/public/ccdoc/hotariri/h_25_2021_208g_2020_rou.pdf;
5. Кудрявцев В.Н., Общая теория квалификации преступлений, Москва, Юридическая литература, 1972;
6. Малиновский А.А. Оценочные понятия в законодательстве. În: Законодательная техника современной России: состояние, проблемы совершенствования. Сборник статей. В 2 т. / Под ред. В.М.Баранова, 2001. Т. 1;
7. Шумилова О. С. Оценочные понятия в уголовном кодексе Российской Федерации и их использование в правоприменительной деятельности. Диссертация на соискание степени кандидата юридических наук. Москва, 2002. <https://www.dissercat.com/content/otsenochnye-ponyatiya-v-ugolovnom-kodekse-rossiiskoi-federatsii-i-ikh-ispolzovanie-v-pravopr> (accesat la 20.09.2020);
8. Hotărârea privind controlul constituționalității unor prevederi din articolele 189 alin. (3) lit. f), 307 alin. (2) lit. c), 327 alin. (2) lit. c), 329 alin.(1) și alin. (2) lit. b) și din articolul 335 alin.(1¹) din Codul penal (sesizările nr. 151g/2018, nr. 172g/2018, nr. 174g/2018, nr. 175g/2018, nr. 183g/2018, nr. 186g/2018, nr. 189g/2018, nr. 191g/2018, nr. 193g/2018, nr. 198g/2018, nr. 200g/2018, nr. 203g/2018, nr. 211g/2018, nr. 212g/2018, nr. 2g/2019, nr. 21g /2019, nr. 35g/2019, nr. 49g /2019, nr. 62g /2019, nr. 105g/2019, nr. 109g/2019, nr. 120g/2019, nr. 140a/2019 și nr. 159g/2019) nr. 24 din 17.10.2019. În: Monitorul Oficial nr.338-343/207 din 15.11.2019;
9. Hotărârea Curții Constituționale Nr. 33 din 10-10-2013 privind interpretarea articolului 140 din Constituție (Sesizarea nr. 45b/2013). Publicat : 20-12-2013 în Monitorul Oficial Nr. 297-303 art. 50;
10. Dolea I., Efectul ex tunc al hotărârii Curții Constituționale în materie penală. În: Studia Universitatis Moldaviae, Universitatea de stat din Moldova, Chișinău, 2017, p. 129-137;
11. Hotărârea pentru controlul constituționalității articolului 458 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală (efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale în materie de drept penal procedural) (Sesizarea nr. 98a/2018). <https://www.const-court.md/public/ccdoc/hotariri/roh21201898a2018ro58ba8.pdf>;
12. Cojocar R., Puică V., Interpretarea semnelor estimative ale infracțiunii de exces de putere sau depășire a atribuțiilor de serviciu (art. 328 C.pen. al R. Moldova) în procesul de instruire a studenților. În Conferința științifico-practică internațională: Pregătirea profesională a cadrelor pentru subdiviziunile Ministerului Afacerilor Interne și alte organe de drept, Chișinău, 2021;
13. Bîrsan C., Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Comentariu pe articole,

- Ediția 2, Ed. C.H. Beck, București, 2010;
14. Curtea Europeană a Drepturilor Omului. Ghid privind art. 7 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Nicio pedeapsă fără lege: principiul legalității infracțiunilor și pedepselor. https://www.echr.coe.int/Documents/Guide_Art_7_ROM.pdf;
15. Decizie de inadmisibilitate a sesizării nr. 5g/2021 privind excepția de neconstituționalitate a unor prevederi din articolul 327 alin. (2) lit. b1) din Codul penal (abuzul de putere sau abuzul de serviciu). <https://constcourt.md/ccdocview.php?tip=decizii&docid=972&l=ro>.
16. Decizia de admisibilitate a sesizării nr. 85g/2020 privind excepția de neconstituționalitate a unor dispoziții din articolul 248 din Codul penal (folosirea frauduloasă a documentelor în contextul infracțiunii de contrabandă). https://www.constcourt.md/public/ccdoc/decizii/d_77_2020_85g_2020_rou.pdf).
17. Hotărârea pentru controlul constituționalității articolului 458 alin. (3) pct. 4) din Codul de procedură penală (efectul retroactiv al hotărârilor Curții Constituționale în materie de drept penal procedural) (Sesizarea nr. 98a/2018). <https://www.constcourt.md/public/ccdoc/hotariri/roh21201898a2018ro58ba8.pdf>.

DESPRE AUTOR**Radion COJOCARU,**

*doctor în drept, profesor universitar,
director al Școlii doctorale
„Științe penale și drept public”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: radioncojocaruu@gmail.com*